

Veileder

Veileder for utenriktstjenestens arbeid med kvinner, fred og sikkerhet

(2019 - 2022)



Departementene

Innhold

Innledning 6

HVORDAN JOBBER VI KONKRET?

1. Freds- og forsoningsprosesser 12

2. Gjennomføring av fredsavtaler 18

3. Operasjoner og oppdrag 22

4. Humanitær innsats 26

5. Bærekraftig fred 30

✓ Sjekkliste 34

Vedlegg 1. Å jobbe med kjønnsperspektivet 39

Vedlegg 2. Sikkerhetsrådsresolusjonene 40

Vedlegg 3. Ressurser 42

Vedlegg 4. Resultatrammeverk 48

Forord

For 20 år siden støttet Norge og Sverige en studie om kvinner i fredsbevarende operasjoner. Studien ga inspirasjon til Windhoek-erklæringen, som dannet noe av bakteppet for at FNs sikkerhetsråd i 2000 for første gang anerkjente at kvinner og menn rammes av konflikt på ulikt vis, og at både kvinner og menn må delta i innsats for fred og sikkerhet om vi skal lykkes.

Med sikkerhetsrådsresolusjon 1325 og de åtte resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet som fulgte siden, forplikter FNs medlemsland seg til å sikre kvinners deltakelse og rettigheter når det gjelder konfliktforebygging og -løsning, samt humanitær innsats, fredsbygging og fredsbevaring. Mange land gjør en betydelig innsats. 79 land har fulgt opp ved å utarbeide nasjonale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet. Vår handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet (2019-2022) er Norges fjerde.

Agenda for kvinner, fred og sikkerhet handler om å tenke nytt. Konfliktløsning handler ikke bare om hvem som kan stoppe krigen, men også om dem som kan bygge freden. Det handler om mer enn å fordele makt. Det handler også om ansvarsdeling.

Tankegodset i agenda for kvinner, fred og sikkerhet hadde vi med oss allerede før agendaen ble etablert,

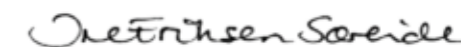
og fra første stund har arbeidet bygd på både forskning og praksis. Slik er det fortsatt. I gjeldende handlingsplan legger vi både ny kunnskap og mange års erfaring til grunn. Dette gjenspeiles i denne oppdaterte veilederen for utenriktjenestens arbeid med kvinner, fred og sikkerhet.

Handlingsplanen vektlegger kvinners deltakelse og rettigheter i innledende fredssamtaler så vel som i formelle fredsprosesser. Vi skal arbeide like iherdig for kvinner, fred og sikkerhet i vår støtte til gjennomføringen av fredsavtaler som i forhandlingsfasen. Operasjoner og oppdrag både hjemme og ute skal vektlegge kvinner, fred og sikkerhet, og transnasjonal kriminalitet og konflikt må ses i sammenheng. I humanitært arbeid styrker vi innsatsen for jenter og kvinner, blant annet ved å legge større vekt på medvirkning og kvinners rettigheter, herunder seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Planen løfter også frem det langsiktige og brede arbeidet

for kvinners rettigheter i land berørt av væpnet konflikt. Kjønn, kvinner og voldelig ekstremisme er viet et eget kapittel. Forebygging og håndtering av seksualisert og kjønnsbasert vold forblir en tverrgående prioritet.

Konfliktene vi står overfor er komplekse og krevende. De menneskelige lidelsene er enorme. Innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet er del av Norges tilsvar. Derfor skal alle som arbeider med spørsmål knyttet til fred og sikkerhet i utenriktjenesten, bidra til å gjennomføre handlingsplanen. Veilederen skal gjøre dette mulig, selv når kvinner, fred og sikkerhet bare er en del av det den enkelte medarbeider har ansvar for i seksjonen eller landteamet, på ambassaden eller ved delegasjonen. Veilederen løfter frem sentrale ressurser og referanser, minner om viktige prosesser og samarbeidspartnere, og inkluderer tips, råd og sjekklister. Bruk den.

Når vi nå går mot 20-årsjubileet for sikkerhetsrådsresolusjon 1325, må vi være kreative, målrettede og strategiske. Vi må intensivere innsatsen, slik at planer resulterer i handling. Norge skal bidra, og det betyr at både du og jeg må gjøre vårt.



Utenriksminister Ine Eriksen Søreide

INNLEDNING

Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet redegjør for norsk politikk for oppfølging av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Denne veilederen er et hjelpemiddel for utenriksstasjonene, Utenriksdepartementet og Norad — et verktøy som skal bidra til å oversette politikken til praksis. Veilederen utfyller handlingsplanen og må leses sammen med denne.

Hovedmålene for regjeringens handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet 2019-2022 er at kvinners deltakelse og innflytelse styrkes i norske bidrag til fred og sikkerhet, og at innsatsen ivaretar kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer. Samtidig skal vi arbeide for at den internasjonale innsatsen innenfor rammen av FN og regionale organisasjoner styrkes tilsvarende. Det gjelder i

- freds- og forsoningsprosesser
- gjennomføring av fredsavtaler
- operasjoner og oppdrag
- innsats i humanitære kriser

Arbeidet med å forebygge og bekjempe konfliktrelatert seksualisert vold skal integreres i freds- og sikkerhetsarbeidet og knyttes opp mot alle planens innsatsområder.

Handlingsplanens femte kapittel har vi kalt «Bærekraftig fred». Kapittel 5a tydeliggjør hvordan innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet henger sammen med handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling. Sistnevnte beskriver hvordan vi innretter det brede og langsiktige arbeidet for å styrke kvinners

rettigheter i utenriks- og utviklingspolitikken, og på den måten jobber for at kvinner kan bidra til å bygge motstandsdyktighet, forebygge konflikt og bevare fred. Med en ny handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet vil vi derfor også styrke gjennomføringen av handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling i land berørt av væpnet konflikt.

Kapittel 5b slår fast at kvinners og menns ulike kjønnsroller skal vektlegges og kjønnsperspektivet integreres i Norges arbeid for å forebygge og bekjempe voldelig ekstremisme. Handlingsplanen viser også hvordan den internasjonale innsatsen og nasjonale tiltak er del av samme helhet.

Ansvar for å følge opp innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet i internasjonale operasjoner og oppdrag ligger i hovedsak hos Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet, men utenriktjenesten støtter opp om innsatsen. Veilederens kapittel om operasjoner og oppdrag beskriver hvordan utenriktjenesten kan bidra inn i Norges arbeid på dette feltet.

For å kunne dokumentere effekter av innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet er det utarbeidet et resultatrammeverk. Resultatrammeverket ►



Et samlet og enstemmig sikkerhetsråd anerkjente gjennom resolusjon 1325 at kvinners deltakelse, rettigheter og behov har vesentlig betydning for internasjonal fred og sikkerhet. En sikkerhetsrådsresolusjon er juridisk bindende for alle FNs medlemsstater. Medlemsstatene og FNs egne organer er følgelig forpliktet til å

- øke kvinners deltakelse og innflytelse i prosesser knyttet til fred og sikkerhet
- beskytte kvinner og jenter og deres rettigheter i konflikt
- integrere et kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner
- integrere et kjønnsperspektiv i FNs arbeid relatert til konflikt, fred og sikkerhet



Kvinnediskrimineringskonvensjons generelle anbefaling nr. 30

Anbefalingen slår fast at kvinnediskrimineringskonvensjonen gjelder overalt og uansett, også i konfliktområder, og for alle, både borgere og ikke-borgere, innenfor et territorium. Den slår fast at både stater og ikke-statlige aktører har plikt til å opprettholde internasjonale menneskerettighetsforpliktelser for kvinner i konflikt. Den underbygger sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og trekker linjer mellom resolusjonene og konvensjonen.

Anbefalingen bidrar også til at *kvinner, fred og sikkerhet inkluderes i rapporteringsmekanismen som er bygget inn i kvinnediskrimineringskonvensjonen*. Dette er det viktig å ha i mente når ambassadene er i dialog med myndigheter i prosessen rundt rapporteringen til CEDAW-komiteen.

► dekker virksomheten i alle departement med ansvar for gjennomføring¹, og følger til sist i denne veilederen. For å muliggjøre en systematisk analyse av resultatene er det viktig at relevante enheter bidrar med resultatinformasjon i tråd med rammeverket.

Hva

Samlebetegnelsen «kvinner, fred og sikkerhet» (KFS) refererer til ni resolusjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd (SR 1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2242 og 2467). Resolusjonene har følgende overordnede mål: Kvinners likestilte deltakelse og innflytelse i arbeidet med forebygging, håndtering og løsning av konflikter, og å styrke beskyttelsen av kvinner, jenter, gutter og menn, spesielt mot seksualisert vold.

Sikkerhetsrådsresolusjon 1325

ble vedtatt i 2000. Resolusjonen var banebrytende. Det var første gang FNs øverste organ for fred og sikkerhet vedtok en resolusjon som anerkjente at kvinner og menn rammes ulikt av krig og konflikt, at kvinner må beskyttes mot vold i konflikt, og at kvinners deltakelse og rettigheter er avgjørende for internasjonal fred og sikkerhet.

Det normative rammeverket har vokst siden 2000. **Åtte nye resolusjoner** er kommet til: fem om seksualisert vold i konflikt, flere som tematiserer behov for finansiering og teknisk assistanse, og den siste resolusjonen, som blant annet understreker viktigheten av å knytte arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet til bekjempelse av voldelig ekstremisme. Se oversikt over sikkerhetsrådsresolusjonene og deres hovedbudskap i vedlegg 2.

De fleste av verdens stater, også Norge, har ratifisert **FNs konvensjon mot diskriminering av kvinner (CEDAW)**. FNs komité for kvinnediskrimineringskonvensjonen (CEDAW-komiteen) har utarbeidet sin generelle anbefaling nr. 30 med konkrete tiltak for hvordan stater kan sikre kvinners rettigheter før, under og etter konflikt.

Hvorfor

Kvinnens deltakelse i freds- og forsoningsprosesser er et mål i seg selv, og et viktig virkemiddel for bærekraftig fred, økonomisk vekst og velferd.

- *Kvinner har rett til å delta i prosesser som angår deres fremtid.* ►

- *Kvinner, menn, jenter og gutter har ulike behov som må møtes på ulike måter.*
- *Integrering av et kjønnsperspektiv er avgjørende for å få en bedre analyse av utfordringene vi står overfor og for å sikre tilgang til mulige løsninger.*
- *Kvinnens deltakelse i prosesser knyttet til fred og sikkerhet er en forutsetning for bærekraftig fred.*
- *Kvinnens deltakelse gir økt nasjonal og internasjonal legitimitet, og styrker eierskapet i befolkningen og derfor gjennomføringsevnen.*

Hvordan

Norge arbeider med kvinner, fred og sikkerhet på ulike måter:

- Vi jobber **normativt** i multilaterale fora: gjennom resolusjonsforhandlinger og debatter, politiske samtaler og konkrete tiltak. FN er en hovedaktør, men også NATO, OSSE, Den afrikanske union og andre regionale aktører blir stadig viktigere. På normativt nivå vektlegger vi landenes ansvar, rettighetsperspektivet og kvinners deltakelse.
- Vi fører en aktiv **politisk dialog** med ulike lands myndigheter. Norge skal bidra til ansvarliggjøring med utgangspunkt i ►

FNs generalsekretærs årlige rapporter til Sikkerhetsrådet – kilde til viktig informasjon

Hvert år legger FNs generalsekretær frem sin rapport til Sikkerhetsrådet om gjennomføringen av forpliktelser for kvinner, fred og sikkerhet. Rapporten danner bakteppet for den åpne debatten i Sikkerhetsrådet om kvinner, fred og sikkerhet som vanligvis finner sted siste uken av oktober. I rapporten er det mye god informasjon å hente om både status for FNs og medlemsstatenes innsats på området, FNs ambisjoner, identifiserte utfordringer og mulighetsrom.

Merk dessuten den årlige åpne debatten i Sikkerhetsrådet om konfliktrelatert seksualisert vold. Debatten finner vanligvis sted i april. Også i den sammenheng legger FNs generalsekretær frem en rapport — et viktig referansepunkt i innsatsen mot slik vold.

Det er verdt å merke seg at andre organisasjoner, som Organisasjonen for samarbeid og sikkerhet i Europa og Den afrikanske union, ofte legger opp til tilsvarende debatter om samme tema i samme tidsrom, hhv. oktober og april.

Det er viktig at Norge bidrar til å drive gjennomføringen av forpliktelser for kvinner, fred og sikkerhet fremover, blant annet gjennom konkrete og gode innlegg i disse sammenhengene.



1. Inkludert underliggende etater og uteapparatet.

Ingen representerer alle

Kvinner, som menn, er en heterogen gruppe. Kvinner har ulike agendaer og prioriteringer. Det kan ikke forventes at kvinner som engasjerer seg politisk, representerer alle kvinners erfaringer og meninger. Når vi engasjerer oss som tilretteleggere i fredsprosesser, som dialogpartnere i konfliktforebygging, gjennomføring av fredsavtaler og i fredsbygging, som givere i humanitær innsats eller i andre roller, skal vi tenke bredt om inkludering og kjønnsperspektiv.

Eksempler på relevante problemstillinger:

- Nasjonale kvinneorganisasjoner representerer ikke alltid behovene og utfordringene på grasrotnivå. Er det behov for å konsultere flere aktører?
- Urfolk og minoriteter har ofte utfordringer når det gjelder tilgang til politiske prosesser. Trenger de hjelp av oss for å bli hørt?
- Lesbiske, bifile og transkvinner er ofte mer utsatt for seksualisert vold og overgrep. Har vi tenkt på hva dette innebærer for innretningen på vårt arbeid?

▶ landenes egne forpliktelser, også når det gjelder å ta opp sensitive spørsmål. Kunnskap om nasjonale og lokale forhold er viktig: Hvilke forpliktelser har landet påtatt seg? Hvilke behov og prioriteringer målbærer de ulike kvinnegruppene?

- Vi gir **finansiell støtte**. Utenriksdepartementet forvalter tilskuddsmidler til arbeidet med fred og sikkerhet og til humanitært arbeid over ulike budsjettposter, med en viss grad av øremerking til kvinner, fred og sikkerhet. Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet slår fast at kjønnsperspektivet skal integreres i all innsats i sårbare stater og i land som er berørt av væpnet konflikt. Vi har en målrettet innsats blant annet for kvinners sysselsetting og kjønnsperspektiv i sikkerhetssektorereform. Norge er en viktig giver til multilaterale organisasjoner, og vi skal bruke vår posisjon til å fremme arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet og til å holde FN-organisasjoner ansvarlige for å gjennomføre sine forpliktelser for kvinner, fred og sikkerhet.
- Vi støtter **sivilt samfunns** innsats for fred og sikkerhet.

- Vi støtter og bruker **forskning** for å sikre en kunnskapsbasert tilnærming til gjennomføringen av resolusjonene. Handlingsplanen har eksempler på dette. Se også ressurslisten i vedlegg 3 i denne veilederen.

De neste kapitlene beskriver hvordan vi konkret jobber.

Gjennom veilederen løfter vi også frem eksempler på hvordan vi arbeider i ulike sammenhenger, både på landnivå og i New York.

MYANMAR

Etniske grupper i Myanmar har siden 1962 vært i væpnet konflikt med sentrale styresmakter. I dag er det om lag 20 operative etniske væpnede grupper, og landet preges av sterke mannsdominerte tradisjoner etter mange år under militært styre. Kvinnelig deltakelse og lederskap er lite reflektert i samfunnet for øvrig, og spesielt i fredsprosessen.

Ambassadens arbeid under paraplyen kvinner, fred og sikkerhet favner derfor vidt. Støtte til kvinnettverk på lokalt nivå – rettet mot deltakelse i regionale beslutningsprosesser — er viktig. Det samme er tilrettelegging for at kvinnelige representanter deltar på de formelle fredskonferansene. Her inngår både kapasitetsbygging og reisestøtte. Ambassaden støtter etablering av plattformer for nettverksbygging og meningsutveksling, samt uavhengige mediers dekning av sårbare stemmer i konfliktområdene, for at disse skal bli hørt av beslutningstakere.

Ambassaden arrangerte i oktober 2018 en samling for Norges satsningsland for kvinner, fred og sikkerhet. Her er representanter for ambassaden i dialog med lokale partnere.

Myanmar har ikke en egen nasjonal 1325-handlingsplan. Ambassaden støtter derfor det viktige arbeidet til UN Women for gjennomføring av handlingsplaner på regionalt nivå – som vi har sett i delstatene Mon, Kayin og Kayah.



© Norges ambassade i Myanmar har god dialog med de kvinnelige medlemmene av parlamentet i Naypyidaw.

KAPITTEL 1.

FREDS- OG FORSONINGSPROSESSER

Norge skal arbeide for at freds- og forsoningsprosesser der Norge er engasjert, involverer både kvinner og menn, og at fredsavtaler omfatter både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer.

Selv i innledende samtaler skal Norge berede grunnen for inkluderende prosesser som ivaretar både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer.

Norske diplomater skal både sette kvinner, fred og sikkerhet på agendaen selv, og etterspørre kvinnelige deltakere i formelle forhandlinger, i ulike konsultasjoner, komiteer, høringer med mer, som finner sted i og rundt freds- og forsoningsprosesser².

I fredsprosesser der Norge er involvert, skal vi:

- Etterstrebe **kjønnsbalanse** i egne team, og at det er kvinner blant våre spesialutsendinger.
- Foreta **kjønnsensitive konflikt- og aktøranalyser**.
- Lage en **enkel strategi** eller plan for hvordan kvinners deltakelse og et kjønnsperspektiv ivaretas i fredsforhandlingene og i dialog med partene.
- Tilby fredsmeklere, tilretteleggere, partene og kvinneorganisasjoner **teknisk assistanse og ekspertbistand knyttet til hvordan et kjønnsperspektiv integreres** i fredsforhandlinger.
- **Arbeide for at kvinner har mulighet til å påvirke forhandlingene og beslutningsprosessene ved å**
 - arbeide for å **bevisstgjøre partene om gevinster ved inkludering,**
- bidra til at partene i en fredsprosess **øker kvinneandelen i sine delegasjoner,**
- foreslå at kvinneorganisasjoner kan delta som **observatører** under forhandlingene,
- støtte og legge til rette for parallelle konsultasjoner for sivil samfunn, og sørge for at **deres synspunkt blir lagt på bordet, blir gjenstand for diskusjon og blir tatt hensyn til i beslutningsprosessene,**
- stille opp med **praktisk og logistisk støtte**, for eksempel transport og sikkerhet, når dette er nødvendig.
- **Støtte opp om kvinneorganisasjoners, kvinnelige menneskerettighetsforvareres og fredsarbeideres rolle som overvåkere** i freds- og forsoningsprosesser og som aktører som kan holde partene ansvarlige for inngåtte forpliktelser.
- Bidra til at **forebygging og bekjempelse av seksualisert vold** er en del av freds- og forsoningsprosesser og fredsavtalen, og at rettighetene til overlevende etter seksualisert vold, både kvinner, menn, jenter og gutter, samt barn født som følge av overgrep, ivaretas. Dette kan gjøres på flere nivåer. ▶

Kjønnsensitive konflikt- og aktøranalyser

Noen grunnleggende spørsmål vi bør stille:

- Hvordan rammer konflikten kvinner og menn, jenter og gutter?
- Hvordan reflekterer agendapunktene disse ulike hensynene?
- Hvem representerer partene og andre aktører som gjør seg gjeldende (både kvinner og menn)?
- Er det noen som ikke er inkludert?
- Hvem er endringsaktørene?

2. Se O'Reilly, O'Suillebainh & Paffenholz, 2015 for analyse av ulike former for inkludering.

BYGGESTEINENE

Om kvinner skal få tilgang til, forbli i og delta effektivt i fredsprosesser, må forholdene legges til rette. Det innebærer:



Likhet for loven



Inkludering som sosial og kulturell norm



Sikkerhet og beskyttelse fra vold



Sosiale tjenester (f.eks barnehage)



Tilstedeværelse og støtte til kvinnebevegelsen



Tilgang til kunnskap og opplæring



Økonomisk støtte



Logistisk støtte (for eksempel visum og transport)

* www.unwomen.org/en/digital-library/multimedia/2018/10/infographic-womens-meaningful-participation-builds-peace

- ▶ Det er viktig å ha en helhetlig tilnærming, for eksempel ved å støtte
 - forebyggende tiltak og mekanismer for overvåkning av overgrep,
 - sikkerhetssektorreform og staters evne til å holde overgripere ansvarlige, innenfor rammen av overgangsrettferdighet,
 - kvinneorganisasjoner og andre som arbeider for å bekjempe seksualisert vold og for å støtte overlevende,
 - nulltoleranse for overgrep blant FN-personell, og være en tydelig målbærer for dette.
- **Arbeide for at også innledende fredssamtaler bereder grunnen for en inkluderende prosess** som ivaretar både kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer.

Veiledningen ovenfor gjelder også i innledende dialoginitiativ. Et minstemål for denne fasen bør være å

- fremholde internasjonale forpliktelser til å sikre kvinners deltakelse og rettigheter, og nasjonale og internasjonale gevinster ved å følge opp forpliktelsene,

- påpeke sammenhengen mellom inkluderende prosesser og bærekraftig fred, hvordan bredere konsultasjoner påvirker avtalens troverdighet og legitimitet, eierskapet i befolkningen og derfor også gjennomførings-evnen³,
- oppmuntre partene til å inkludere kvinner i sine delegasjoner,
- identifisere kvinnegrupper som vil kunne spille en rolle dersom samtalen utvikler seg til en fredsprosess.

Seksjon for fred og forsoning har to gjennomgående prioriteringer for sin innsats: kvinner, fred og sikkerhet og overgangsrettferdighet. Seksjonen har utarbeidet en egen strategi for oppfølging av kvinner, fred og sikkerhet i freds- og forsoningsarbeidet. Ambassader og landteam kan be om å få tilsendt mer informasjon.

I freds- og forsoningssammenheng kan man stå overfor krevende dilemmaer, eksempelvis i arbeidet for å inkludere kvinner. Be gjerne om støtte fra Seksjon for fred og forsoning i vurderinger av kortsiktige og langsiktige gevinster i ulike faser av fredsprosesser. ▶



● Det norske nettverket av kvinnelige meklere

Ved inngangen til 2019 har den norske greina av det nordiske nettverket om lag 50 medlemmer. Alle disse har erfaring fra arbeid med fredsprosesser. Noen er eksperter på prosessdesign, inkludering av kvinner i fredsprosesser, strategisk kommunikasjon i fredsprosesser, nasjonal dialog eller overgangsrettferdighet, mens andre har erfaring fra FNs fredsbevarende styrker, politi- og sikkerhetsarbeid eller arbeid med sivil samfunn.

Bruk nettverket dersom dere ser muligheter i deres land. Vurder om det kan være nyttig at noen fra nettverket bidrar inn i det arbeidet dere står i. Tilby erfaringsdeling og ekspertbistand til myndighetene, kvinneorganisasjoner eller andre grupper det er naturlig å støtte opp om. Ressurser er satt av til å dekke reise og opphold dersom ambassaden ikke selv har mulighet til å finansiere dette. Ta kontakt med Seksjon for fred og forsoning for mer informasjon.

Se også PRIOs nettside <https://www.prio.org/Projects/Project/?x=1770>

► International Civil Society Action Network (ICAN) har utviklet veilederen *The Better Peace Tool* med norsk støtte. Den finnes på flere språk, og flere animasjonsfilmer er produsert som ligger åpent på YouTube.

The Better Peace Tool inneholder praktiske råd og tips for å bidra til at kvinner deltar, og deltar mer effektivt, i fredsprosesser. Du finner denne veilederen ved å søke opp *The Better Peace Initiative*.



KVINNERS DELTAKELSE

Kvinner forblir underrepresentert og får for lite anerkjennelse for sin innsats og suksess i fredsprosesser og politiske prosesser på alle nivå.

KVINNERS DELTAKELSE I BETYDELIGE FREDSPROSESSER

mellom 1990 og 2017



Meklere



Vitner og under-skrivende



Forhandlere

* www.unwomen.org/en/digital-library/multimedia/2018/10/infographic-womens-meaningful-participation-builds-peace

MOSAMBIK

Den norske ambassaden i Maputo støtter fredsprosessen i Mosambik på flere måter. Norge er medlem av Kontaktgruppen for fredsprosessen, sammen med Sveits (leder), USA, Storbritannia, Botswana, Kina og EU. Norge bidrar også med en ekspert innen avvæpning, demobilisering og reintegrasjon (DDR).

Mosambik lanserte sin handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet i juni 2018, med Norge som strategisk partner. En intensjonsavtale (MoU) som formaliserer partnerskapet, ble undertegnet av begge land under Mosambiks president Filipe Nyussis besøk til Norge i november 2018. Norge støtter iverksettingen av handlingsplanen via UN Women.

© Ligestillingsminister Cidalia Oliveira, Ondina da Barca Vieira fra UN Women og ambassadør Anne Lene Dale på lanseringen av Mosambiks handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet.



© Mosambiks militære styrker og politi er viktige aktører for gjennomføringen av landets handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Her fra lanseringen av planen i juni 2018.



Foto: UN Women/Jaana Oikarinen

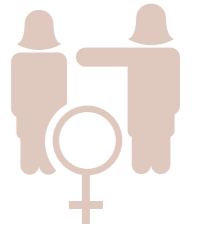
KAPITTEL 2.

GJENNOMFØRING AV FREDSAVTALER

Når Norge støtter gjennomføring av fredsavtaler, skal vi arbeide for at kvinner deltar og har innflytelse, og at kvinners så vel som menns rettigheter ivaretas.

For å bidra til dette skal vi:

- Ha samme oppmerksomhet rettet mot **kvinnens deltakelse i gjennomføringsfasen** som i forhandlingsfasen. Det betyr at vi skal jobbe for kvinners deltakelse i alle råd, utvalg og mekanismer som følger opp avtalen, for eksempel i grunnlovs- og sikkerhetssektorreform, i fredsovervåkningsmekanismer og i strukturer for overgangsrettferdighet.
- Støtte **sivilsamfunnsorganisasjoner og kvinnegrupper** som har eller kan ha en rolle i gjennomføringsfasen.
- Arbeide for at **fredsavtalens paragrafer** som omtaler kvinners rettigheter, ivaretas, og at generelle paragrafer i fredsavtaler gjennomføres med hensyn til kvinners rettigheter og behov.
- Bidra til at **konfliktanalyser** som foretas av givergrupper, FN og andre samarbeidspartnere, har et kjønnsperspektiv. Vurdere behov for selv å foreta en slik analyse.
- Utarbeide en enkel **strategi for oppfølging** av kvinner, fred og sikkerhet i Norges arbeid til støtte for gjennomføring av fredsavtalen.
- Arbeide for at **avvæpning, demobilisering og reintegreringsprogrammer** ikke har negative konsekvenser for verken jenter, kvinner, gutter eller menn, og søke å fremme positive effekter for alle. Det gjelder også i arbeidet med reintegrering av barnesoldater.
 - I reintegreringsprogrammer skal det tas hensyn til de ulike rollene kvinner og jenter kan spille i en konflikt. Holdninger som de kan bli møtt med når de flytter tilbake eller til et nytt sted, bør kartlegges. Konfliktforebyggende tiltak bør inkluderes i programmet.
 - Leire må ha sikre fasiliteter for kvinner og jenter, og opplæringstilbud må være tilpasset kvinner og jenter, både praktisk (sikkerhet, tilbud om barnepass) og sosialt.
- Støtte integrering av kjønnsperspektivet i gjenoppbyggingen av **justissektor og i sikkerhetssektorreform (SSR)**. Det vil blant annet innebære at
 - kvinner skal ha rettssikkerhet og tilgang til rettssystemet, og kvinners rettigheter og likestilling skal inkluderes i justissektor- og forsvarssektorreform, både i operasjonelle retningslinjer og gjennom rett til deltakelse og arbeid, ▶



- diskriminerende lovgivning bør identifiseres og støtte vurderes for å endre den. I dag er ulikheter mellom kvinner og menn fortsatt innskrevet i lovgivningen i 155 land.
- **Motarbeide straffefrihet** for seksualisert vold. Dette kan gjøres blant annet ved støtte til forbedring av lowerk og til bedring av justis-sektorens kapasitet til å behandle tilfeller av seksualisert vold.
- **Støtte overgangsrettferdighetsordninger** som innebærer alternative metoder for oppreisning og rettferdighet. Disse prosessene bør initieres på et tidspunkt der de har legitimitet i befolkningen og på tvers av konfliktlinjer. De må omfatte mekanismer som sikrer at kvinners rettigheter ivaretas på en god måte når det gjelder tilgang til rettsvesen, advokatbistand og så videre.
- **Støtte tiltak som involverer menn og gutter** i holdningsskapende arbeid mot kjønnsbasert og seksualisert vold i konflikt. Samtidig er det viktig å huske på at menn og gutter også kan være ofre for seksualisert vold i konflikt, og at mørketallene er høye. Gutter og menn så vel som jenter og kvinner kan også ha vært ofre for tvangsrekruttering som soldater og barnesoldater.
- **Følge med på situasjonen for menneskerettighetsforsvarere og fredsarbeidere**, og i tillegg vurdere handlingsrommet og sikkerheten for kvinner som er aktive og synlige. Disse spiller sentrale roller i gjennomføringsfasen. I den sammenheng bør det vurderes å gi politisk og økonomisk støtte til deres arbeid.
- **Søke partnere som arbeider med å bekjempe vold i nære relasjoner i konfliktsituasjoner.**⁴ Det er viktig å vite at det største problemet ikke nødvendigvis er seksualisert vold og overgrep begått av bevæpnede krigere, men at omfanget av seksualiserte overgrep i nære relasjoner er stort i konfliktområder.
- **Støtte tiltak knyttet til kjønnspektivet i arbeidet med å forebygge voldelig ekstremisme (PVE).** Det kan være tiltak som mobiliserer kvinneorganisasjoner i arbeidet mot voldelig ekstremisme lokalt, regionalt eller globalt, og tiltak som bidrar til å forsvare kvinners liv, helse og rettigheter i innsatsen mot voldelig ekstremisme.

KONSULTASJONSMEKANISME I COLOMBIA

I Colombia har Norge et bredt arbeid for kvinner, fred og sikkerhet. Norge støtter blant annet det arbeidet som Geneva Center for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF) gjør for å fremme sikkerhet og offentlige velferdstjenester til kvinner og marginaliserte grupper. Prosjektet er rettet spesielt mot de distriktene som har vært hardest rammet av konflikten. DCAF har etablert konsultasjonsmekanismer der myndighetene møter

lokale kvinnegrupper for å drøfte konkrete sikkerhetsutfordringer og andre presserende behov. Sikkerhetsdialogene involverer kvinner med ulik bakgrunn, herunder urfolk, afro-kolombianere, jordbrukere mv. DCAF tilbyr også kapasitetsbygging til kvinnene som deltar. Konsultasjonsmekanismene er koblet til det kolombianske politiets mobile likestillingsenhet, som bidrar til å bekjempe kjønnsrelatert vold i de samme områdene.

Den colombianske organisasjonen «Fundación Mujeres del Mundo Anna Perenna» styrker kvinnelige ledere i landsbyen Tutunendo i fylket Chocó.



Foto: Estefania Pardo



Foto: Estefania Pardo

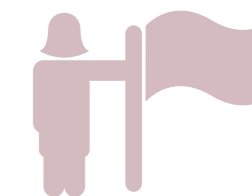
KAPITTEL 3.

OPERASJONER OG OPPDRAG

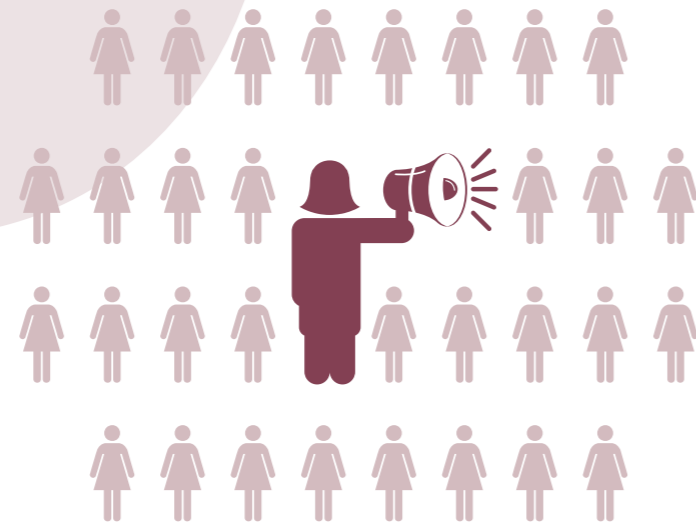
I alle operasjoner og oppdrag er det et mål å bygge sikkerhet og trygghet for hele befolkningen. Dette sikres ved at kjønnspektivet legges til grunn i måten organisasjonen og personellet handler på, i utvelgelsen av dem som deltar i operasjoner og oppdrag, og i deres bidrag til kompetansebygging.

For å bidra til å nå disse målene skal vi:

- **Arbeide for sterke mandat for fredsoperasjoner som ivaretar både kvinners og menns sikkerhetsbehov og styrker kvinners stilling.**
- **Løfte frem kvinner, fred og sikkerhet i FN, NATO og OSSE** i innlegg i debatter og relevante sidearrangement, i dialog med sekretariat og andre lands representanter, i budsjettdiskusjoner og i øvrige sentrale fora.
- **Arbeide for styrket kvinne-representasjon i fredsoperasjoner, blant annet ved å**
 - fremme norske kvinner til internasjonale oppdrag, også til ledende stillinger,
 - støtte andre lands innsats for å øke kvinneandelen i sine bidrag,
 - støtte forskning som bidrar til økt kunnskap om kvinners deltakelse i operasjoner og oppdrag, slik at våre tiltak er vel funderte og relevante,
 - bidra til å synliggjøre kvinner som er eller har vært sendt ut til internasjonale operasjoner og oppdrag, og invitere kvinner med slik erfaring til å delta i relevante fora og samtaler.
- **Arbeide for at FN, NATO og OSSE integrerer kjønnspektivet i sitt arbeid.**
- **Støtte det multilaterale samarbeidet for å beskytte kvinner, barn og menn mot seksualisert vold**, blant annet gjennom å fremme økt samhandling i utsatte regioner mellom internasjonale organisasjoner som FN og Interpol.
- **Etablere og ivareta kontakt med relevante aktører i fredsoperasjoner når det gjelder kvinner, fred og sikkerhet.** Der FN, NATO eller OSSE har operasjoner der Norge deltar eller bidrar med betydelig støtte, eller der andre hensyn gjør seg gjeldende, skal våre ambassader, delegasjoner og/eller landteam, gjerne i samarbeid,
 - etablere og ivareta kontakt med operasjonsledelsen om kvinners deltakelse og menns og kvinners rolle i operasjonen,
 - etterspørre hvordan det arbeides med kvinners rettigheter og beskyttelse, og hvordan seksualisert vold forebygges og følges opp. ▶



- ▶ Også andre regionale organisasjoners og operasjoners arbeid er det verdt å følge tett, for eksempel arbeidet til Den afrikanske union.
- **Holde tett kontakt med norske utsendte til operasjoner og oppdrag.**
 - Vi skal utfordre og støtte våre utsendtes innsats for kvinner, fred og sikkerhet i operasjoner og oppdrag.
- Der det er relevant og mulig, bør ambassader og delegasjoner legge til rette for jevnlig kontakt med de utsendte, slik at Norges stemme styrkes i dialog med nasjonale myndigheter så vel som med operasjonsledelsen, og slik at Norges bidrag blir mest mulig helhetlig, målrettet og konsistent.



SØR-SUDAN

Konflikten i Sør-Sudan har i første rekke vært rettet mot sivilbefolkningen, og har i økende grad fulgt etnopolitiske skiller. Sør-Sudan er et militarisert samfunn etter flere tiår med krig, og seksuell og kjønnsbasert vold er et fremtredende våpen i konflikten. Kun seks prosent av jentene fullfører grunnskolen, og om lag 50 prosent er gift før de fyller 18 år.

Sørsudanske kvinner har lyktes i å komme sammen på tvers av skillelinjer. Her sammen med Norges spesialrepresentant for kvinner, fred og sikkerhet, Marita Sørheim-Rensvik, i møte hos UN Women i Juba. Ⓣ



For å legge grunnlaget for en bærekraftig fred måtte forhandlingene demilitariseres, og representanter fra sivilt samfunn måtte bringes inn i større grad. Norge har jobbet strategisk, blant annet gjennom samarbeid med kvinneorganisasjoner og UN Women. I samarbeid med Storbritannia har ambassaden styrket kjønnsperspektivet i fredsavtalens overvåkningsorganer, og særlig våpenhvileovervåkingen, slik at seksuelle overgrep ble dokumentert og lagt frem for den regionale samarbeidsorganisasjonen IGAD. Det ble fremmet og etablert kontakt mellom kvinnenettverket, troika-utsendingene og IGADs spesialutsending for fredsprosessen, noe som styrket kvinneorganisasjonenes deltakelse i forhandlingene. Dette førte til at den revitaliserte fredsavtalen slår fast at det skal være 35 prosent kvinner i de ulike komiteene og politiske organene.

Nå er utfordringen å sørge for at forpliktelsene gjennomføres.

Ⓣ I Entebbe: Representanter for den sørsudanske kvinnekoalisjonen og nestleder ved den norske ambassaden i Juba møter parlamentsmedlemmer fra Uganda.

KAPITTEL 4.

HUMANITÆR INNSATS

Norges innsats i humanitære kriser skal ivareta kvinners og menns, jenter og gutters rettigheter, deres ulike behov og prioriteringer. Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet og Humanitær strategi legger føringer for arbeidet.

For at humanitær innsats skal ha et integrert kjønnsperspektiv, skal vi:

- **Sikre at kvinner og menn som er berørt av en humanitær krise, har innflytelse** på den humanitære responsen.
- **Påse at kvinners så vel som menns rettigheter ivaretas i humanitær respons.** Dette inkluderer seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.
- **Arbeide ut ifra det humanitære prinsippet «Do no harm».** Det innebærer også at humanitær bistand skal innrettes på en slik måte at det ikke skapes nye konflikter eller diskriminering – heller ikke på grunnlag av kjønn.
- **Forvente at mottakere av norske humanitære midler utarbeider behovsanalyser** som identifiserer ulike gruppers ulike behov, og at den humanitære innsatsen innrettes med utgangspunkt i dette.
- **Forvente rapportering fra humanitære hjelpeorganisasjoner** som mottar norsk støtte, om hvordan hensynet til kvinner, fred og sikkerhet integreres i alle ledd av planlegging, gjennomføring og evaluering av innsats i krise og konflikt.
- **Samle og spre beste praksis** fra humanitære organisasjoner som har kommet lengst i å integrere bekjempelse av seksualisert vold, også mot gutter og menn, i planleggingen av humanitær innsats på strategisk og operasjonelt nivå.
- **Innhente kunnskap og erfaringer fra representanter for sivilt samfunn** på landnivå som arbeider for at innsats mot kjønnsbasert og seksualisert vold inkluderes i forberedelse til og gjennomføring av internasjonal humanitær innsats.
- **Være pådriver for at FN-organisasjoner** overholder relevante retningslinjer for å inkludere kjønnsperspektivet og bekjempe kjønnsbasert vold i humanitær innsats, herunder håndboken og retningslinjene fra Inter-Agency Standing Committee (IASC) (se ressurslisten i vedlegg 3).
- **Tilby ekspertise og rådgivning** om kjønnsperspektivet og beskyttelse i feltoperasjoner, blant annet gjennom fortsatt støtte til *Protection Standby Capacity Project (ProCap)*, *Norwegian Expert Deployment Capacity (NorCap)* og *Gender Capacity Standby Project (GenCap)*, som administreres av Flyktninghjelpen og er en ressurs på dette feltet. ►



Særlig bør vi være oppmerksomme på behovene til

- mennesker på flukt og internt fordrevne,
- kvinner i reproduktiv alder,
- barn født av krig,
- kvinner og menn som er utsatt for flere typer diskriminering, for eksempel på grunnlag av seksuell legning, etnisk og religiøs identitet eller nedsatt funksjonsevne.

5. Viser til begrepet "Children born of war". Det inkluderer barn som er unnfanget som resultat av et overgrep, men omfatter alle barn som er født under og etter konflikt og krig, der far tilhører fienden, en alliert eller en fredsbevarende styrke, og moren er del av lokalsamfunnet.

- ▶ **Bidra til at giversamarbeid og koordinering på landnivå** tar hensyn til arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet i ulike faser av respons til krise og konflikt: fra akutt nødhjelp til hjelpeinnsats og gjenoppbygging på mellomlang og langsiktig basis. Dette skal omfatte beskyttelse av varslere av overgrep innenfor humanitære organisasjoner.



© Barn på vei til skole i Aleppo, Syria 2017

NEW YORK

Norges arbeid for kvinner, fred og sikkerhet i FN i New York

I 2020 feirer vi 20-årsjubileet for den første resolusjonen om kvinner, fred og sikkerhet. Tematikken er mer aktuell enn noen gang. Vi har fått på plass et godt normativt rammeverk fra Sikkerhetsrådet. Nå er det gjennomføring og den konkrete oppfølgingen på bakken Norge fokuserer på, også i FN. For til tross for uttalt støtte fra FNs medlemsstater er det fortsatt en lang vei å gå. Generalsekretærens rapport viser at kvinner utgjør kun to prosent

av fredsmeklere, åtte prosent av fredsforhandlere og fem prosent av vitner og de som underskriver fredsavtaler. Norge har mye erfaring fra fredsprosesser og kvinners rettigheter og deltakelse – og vi deler gjerne! I 2019 er Norge medlem av FNs fredsbyggingskommisjon, og vil også der arbeide aktivt for å sette tematikken enda høyere på dagsordenen. Sammen med Jordan leder Norge vennegruppen mot voldelig ekstremisme i New York. Gjennom vennegruppen arbeider Norge for å sikre at kjønnspektivet er integrert i FNs arbeid mot terrorisme og voldelig ekstremisme.



Norges FN-ambassadør Mona Juul er Norges stemme ved FN-hovedkvarteret i New York. For Norge er Sikkerhetsrådet en av de viktigste arenaene for å sette kvinner, fred og sikkerhet på dagsordenen.

Foto: UN Photo/Loey Felipe

KAPITTEL 5.

BÆREKRAFTIG FRED FOREBYGGE KONFLIKT, BYGGE OG BEVARE FRED

De ulike fasene av fredsbygging henger sammen. Gjenoppbygging og forsoning går ofte over i både konfliktforebygging og ny konfliktløsning. Arbeidet for å forebygge og bekjempe voldelig ekstremisme har berøringspunkter med hele innsatsen for fred og sikkerhet. For å bygge bærekraftig fred må kvinners rettigheter og likestilling stå sentralt.

Kvinner, rettigheter og likestilling i land berørt av væpnet konflikt.

HUSK:

Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet og handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling er *begge* styrende for hvordan fredsbyggingsinnsatsen skal gjennomføres i land i konflikt og postkonflikt.

Norsk innsats for kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken har fem satsningsområder:

- Jenters rett til utdanning
- Kvinners politiske rettigheter og deltakelse
- Kvinners økonomiske rettigheter og deltakelse
- Et liv fritt for vold og skadelige skikker
- Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter

Kvinner, kjønn og voldelig ekstremisme

- Svekkelse av kvinners rettigheter er en fellesnevner for de fleste ekstremister — også høyreekstremister. Kvinner rammes tidlig og ofte av voldelige ekstremisters ideologi og krigføring.
- En vesentlig del av ekstremistisk vold er seksualisert vold.
- Mange voldelige ekstremistiske grupper avgrensner, forvrenger eller utnytter både menns og kvinners kjønnsroller strategisk.
- Kvinners nøkkelrolle i familie og samfunn utnyttes noen ganger i forebyggingstiltak, slik at deres sikkerhet trues og lojaliteten til familien utfordres.
- Flere kvinner slutter seg til terrorgrupper, de er også fremmedkrigere og rekrutterer andre til disse gruppene. Dette fordrer kjønnssensitiv håndtering.
- Mange kvinner er innflytelsesrike fredsarbeidere som forebygger og løser konflikter, også i møte med voldelig ekstremisme.

Disse erkjennelsene skal prege vårt arbeid for å forebygge og bekjempe voldelig ekstremisme.



© Illustrasjon til Norges handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling "Frihet, makt og muligheter 2016-2020"



LIBANON

Libanon har en lang vei å gå før kvinner slippes inn i det politisk liv som likeverdige deltakere og beslutningstakere. Ved regjeringdannelsen i 2019 ble det av totalt 30 ministre utpekt fire kvinner. Dette er et høyere antall enn i noen tidligere regjering, og omfatter blant annet den første kvinnelige innenriksministeren i den arabiske verden. Seks av 128 representanter i det nyvalgte parlamentet er kvinner, mot fire i det forrige. I sikkerhetssektoren finnes det tilsvarende altfor få kvinner i ledende stillinger. Ofte velger beslutningsstrukturer og ledere å forsterke kulturelle og andre normative systemer som opprettholder forskjeller mellom kvinners og menns deltakelse i samfunnslivet. Det er stort behov for å løfte agenda for kvinner, fred og sikkerhet i Libanon.

Libanesiske myndigheter bidrar selv ved å utarbeide en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Samtidig må det arbeides for at planen får konkret og praktisk betydning. Altfor mange beslutninger tas bak lukkede dører og i fora der kvinner ikke får delta. Mange kvinner opplever, her som andre steder, en vegg av stille motarbeidelse. Det er viktig stadig å minne nasjonale myndigheter på dette, og arbeide for at FN, Verdensbanken og sivilt samfunn gjennom sin virksomhet bidrar til å realisere et mer kjønnslikestilt samfunn og like muligheter både politisk og økonomisk for både kvinner og menn, jenter og gutter.



Ⓢ *Ambassadør Lene Natasha Lind sammen med major Makki fra «Lebanese Mine Action Center».*

Ⓢ *Generalmajor Kristin Lund er leder for FNs «Truce Supervision Organization». Her sammen med representanter for den libanesiske hæren.*

SJEKKLISTE

Norske ambassader i land berørt av væpnet konflikt skal følge opp kvinner, fred og sikkerhet, både i politisk dialog og i utviklingssamarbeidet. Tilnærmingen må tilpasses den rollen Norge har i den enkelte sammenheng, som tilrettelegger, mekler, bistandsgiver eller annet.

Særlig innsats og rapportering forventes fra ambassadene i de landene som er utpekt som satsningsland for handlingsplanen: Afghanistan, Colombia, Filippinene, Mali, Myanmar, Nigeria, Palestina, Syria og Sør-Sudan. Vår delegasjon til Den afrikanske union innlemmes i samme oppfølging.

1. Tenk alltid på hvordan kvinner er representert og synlige i møter og delegasjoner.

- Deltar kvinner, og hvem representerer de?
- Har kvinnene i våre team synlige og aktive roller?
- Etterspør vi kvinners deltakelse i møter og forhandlinger?
- Hvordan følger vi opp de sakene kvinnene løfter frem i samtalen eller forhandlingene?
- Hvordan synliggjør vi kvinners bidrag i sosiale medier?

2. Tenk kjønn når konflikten og aktørene analyseres og når prosessdesign utformes. Det handler eksempelvis om å tolke

- forskjeller i menns og kvinners deltakelse,
- de ulike politiske partenes bruk av kjønnsroller og likestillingsspørsmål i ideologi og rekruttering,
- forskjeller i menns og kvinners sikkerhet og deres mulighet til selv å forbedre sin egen situasjon.

Tenk også kjønn når landstrategier utarbeides.

3. Gjør kvinner, fred og sikkerhet til et fast agendapunkt i samtaler med alle relevante aktører: partnere, myndigheter, FN og multilaterale aktører, andre land, sentrale samsfunnsaktører.

4. Vær kjent med landets forpliktelser og egne mål, og hold myndighetene ansvarlige for å gjennomføre dem.

- Gjør deg kjent med ratifiserte konvensjoner, nasjonale handlingsplaner eller lovgivning relatert til kvinner og likestilling. Bruk rapporteringen på kvinnekonvensjonen og *Universal Periodic Review (UPR)* aktivt. Følg med når rapportene utarbeides og debatteres. Vær oppmerksom på anbefalinger og hvordan de følges opp.
- Støtt opp om myndighetenes oppfølging av nasjonale forpliktelser for kvinner, fred og sikkerhet. Støtt eventuelt utarbeidelsen av nasjonale forpliktelser, som handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Merk at UN Women har laget en veiledning for arbeid med nasjonale handlingsplaner. ►

- Gjør deg kjent med andre aktører som overvåker oppfølging av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet på nasjonalt nivå, for eksempel Global Network of Women Peacebuilders.
- Gå sammen med andre lands ambassader om reaksjoner eller innsatsområder der det er nødvendig. Flere stemmer er sterkere enn én.

5. Vær kjent med de multilaterale organisasjonenes ulike mandater og forpliktelser i forbindelse med resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet, og hold organisasjonene ansvarlige for å gjennomføre dem. Merk at mange regionale organisasjoner har egne handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet.

6. Etabler kontakt med ledelsen i fredsoperasjoner om spørsmål knyttet til kvinner, fred og sikkerhet, som for eksempel

- kvinners og menns roller i operasjonen
- jenters og kvinners rettigheter og stilling i operasjonsområdet
- innsats for beskyttelse mot, forebygging og håndtering av seksualisert vold

Vær særlig oppmerksom på den ressursen norske utsendte er for

ambassaden, delegasjonen og/eller landteamet, og hvordan utenriks-tjenesten kan støtte de norske kvinnene og mennene som deltar i internasjonale operasjoner og oppdrag.

7. Kartlegg sivilt samfunn, kvinneorganisasjoner og nettverk.

- Hvem er de? Hva står de for? Hvem representerer de? Hvilke utfordringer møter de? Hvem er potensielle allierte, og hvem representerer motkrefter mot kvinners rettigheter?
- Hvilke strategier bruker kvinnene selv for å skape allianser med menn og bekjempe motstand?
- Støtter Norge regionale organisasjoner som har nasjonale eller lokale medlemmer det kan være nyttig å bli kjent med? Merk at Norge støtter for eksempel Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), Global Network of Women Peacebuilders (GNWP) og International Civil Society Action Network (ICAN), som har fredsarbeidere i svært mange land.
- Har norske sivilsamfunnsorganisasjoner etablerte partnere i landet? ▶

- ▶ 8. Etterspør aktivt deltakelse fra kvinneorganisasjoner, nasjonale likestillingsmyndigheter eller lignende i dialoger og beslutningsprosesser.

9. Vurder støtte til kvinneorganisasjoner. Særlig relevant i denne sammenheng er støtte til

- deltakelse i freds- og forsoningsprosesser,
- forebygging av terrorisme og voldelig ekstremisme,
- deltakelse i gjennomføring av fredsavtaler,
- informasjonsinnhenting og dokumentasjon som kan danne grunnlag for mer målrettet arbeid,
- overlevende etter overgrep og seksualisert vold, og barn født i krig, blant annet som resultat av overgrep,
- innsats for kvinner på flukt,
- organisasjoner som arbeider med menn og mansroller, både som ofre, allierte og overgripere.

10. Følg med på om situasjonen for kvinner generelt forverres. Vær særlig oppmerksom på situasjonen for kvinnelige menneskerettighetsforkjempere, politikere og aktivister, ettersom disse kan være spesielt utsatt for trusler og overgrep. Se også veilederen for Norges innsats for menneskerettighetsforkjempere.⁶

11. Legg inn budskap om kvinner, fred og sikkerhet i bakgrunnsflak, talepunkter, rapportering hjem og i dialog med politikere, politisk opposisjon, embetsverk, sivilt samfunn, FN og utviklingsbankene.

Det kan blant annet refereres til nasjonale forpliktelser, lokale kvinneorganisasjoners prioriteringer, sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet, CEDAW-komiteens generelle anbefaling nr. 30, den internasjonale protokollen for dokumentasjon og undersøkelser av seksualisert vold og FNs generalsekretærs *System-Wide Strategy on Gender Parity* av 2017.⁷

12. Ta opp spørsmål knyttet til kvinner, fred og sikkerhet i dialog med tilskuddsmottakere som jobber i land berørt av væpnet konflikt.

13. Inkluder målsettinger knyttet til handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet 2019-2022 i virksomhetsplanen, og rapporter på dette i tråd med indikatorene for handlingsplanen.

14. Vurder om ambassaden kan ha nytte av en egen arbeidsplan for arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet. Satsningsland for kvinner, fred og sikkerhet bør utarbeide slik plan.

6. <https://www.regjeringen.no/contentassets/b7384abb48db487885e216bf53d30a3c/veiledningmrforkjnrskfin.pdf>

7. https://www.un.int/sites/www.un.int/files/Permanent%20Missions/delegate/17-00102b_gender_strategy_report_13_sept_2017.pdf

VEDLEGG

VEDLEGG 1. HVORDAN VI JOBBER MED KJØNNSPERSPEKTIVET

Definisjon	Forklaring
Å ivareta eller integrere et kjønnsperspektiv betyr å gjøre systematisk bruk av kjønnskompetanse.	I datainnsamlingen for handlingsplanens årlige resultatrapport etterspørres informasjon om hvorvidt kjønnsperspektivet er ivaretatt eller integrert i ulike tiltak støttet av Norge (se resultatrammeverket i veilederens vedlegg 4). For å kunne svare ja eller nei på dette spørsmålet må vi forstå hva som menes med kjønnskompetanse og systematisk bruk av denne.
Med <i>kjønnskompetanse</i> menes kontekstuell forståelse av hvordan maktforhold mellom kvinner og menn henger sammen med systematiske brudd på menneskerettigheter, særlig rettighetene til sårbare grupper av kvinner, jenter, menn og gutter.	Dette omfatter for eksempel kunnskap om policy, lover og nasjonale planer som bidrar til å opprettholde og endre holdninger og praksiser knyttet til kjønnsrelatert vold, voldsofrenes erfaringer og behov, samt de viktige endringsagentene.
Med <i>systematisk bruk av kjønnskompetanse</i> menes at kjønnskompetanse er forankret i hele organisasjonens arbeid.	<p>Handlingsplanen slår fast at Norge skal støtte integrering av kjønnsperspektivet i mekanismer for overgangsrettferdighet, i gjennomføring av fredsavtaler og i humanitære innsatser i regi av FN.</p> <p>I arbeidet med overgangsrettferdighet vil dette blant annet innebære kontekstuell kunnskap om nåsituasjonen, hva som har formet den, og hvordan man kan jobbe systematisk for å endre den med hensyn til <u>lover</u> som fremmer/begrenser menneskerettighetene for særskilte målgrupper, de særegne <u>erfaringene</u> til kvinner og jenter i konflikt og reintegrering, og <u>behovene</u> til dem som er blitt utsatt for seksuell vold, styrkene og svakhetene i sannhetskommisjoners og tribunalers <u>håndtering</u> av rettsforfølgelse av seksuelle overgrep, og støtte til overlevende i reintegrering.</p> <p>Se OECDs veiledning her: https://www.oecd.org/dac/gender-development/Handbook-OECD-DAC-Gender-Equality-Policy-Marker.pdf</p>

VEDLEGG 2. SIKKERHETSRAÅDSRESOLUSJONENE OM KVINNER, FRED OG SIKKERHET

Sikkerhetsrådsresolusjon	Hovedbudskap
SR 1325 (2000)	Den første sikkerhetsrådsresolusjonen som rettet oppmerksomhet mot hvordan kvinner blir rammet av konflikt. Fokus på rett til deltakelse i fredsprosesser, beskyttelse og forebygging av konflikt.
SR 1820 (2008)	Anerkjenner at konfliktrelatert seksualisert vold brukes som taktikk i væpnet konflikt, og vektlegger behovet for respons.
SR 1888 (2009)	Plasserer ansvar hos fredsbyggingsstyrker for å beskytte kvinner og barn mot seksualisert vold, og ber FNs generalsekretær opprette en stilling som spesialutsending for seksualisert vold i konflikt. Pramila Patten er den tredje som fyller rollen. Hun ble utnevnt i 2017.
SR 1889 (2009)	Understreker behovet for bedre planlegging og finansiering for å sikre kvinners deltakelse i gjenoppbygging og fredsbygging
SR 1960 (2010)	Fokus på ansvarliggjøringsmekanismer for å hindre seksualisert vold i konflikt. Viser til staters ansvar for å respektere menneskerettigheter, og til at straffefrihet for overgrepere under væpnet konflikt er uakseptabelt. Påstander om seksualisert vold må overvåkes og rapporteres. Nulltoleranse for seksuelle overgrep begått av FN-personell.
SR 2106 (2013)	Resolusjonen ber om at arbeidet med å straffeforfølge overgrepere i konflikt blir styrket. Den ber også om overvåkings-, analyse- og rapporteringsmekanismer for konfliktrelatert seksualisert vold.
SR 2122 (2013)	Setter fokus på kvinner som sentrale bidragsyttere, ikke bare som ofre, i fredsbyggingsprosesser. Ber om at det legges til rette for deltakelse ved at det gis støtte til kvinneorganisasjoner på grasrotnivå og til bedring av kvinners økonomiske situasjon. Understreker behovet for å ta tak i grunnleggende årsaker til konflikt. Tar også til etterretning behovet for tilgang alle til typer seksuelle og reproduktive helsetjenester for kvinner som blir gravide etter voldtekt i krig.
SR 2242 (2015)	Tar opp behovet for å inkludere kvinner i strategier mot radikaliserings og arbeid mot terrorisme. Etablerer mål for dobling av kvinneandelen i fredsbevarende styrker i de neste fem årene og styrking av arbeidet med å integrere likestilling i alle faser av planlegging og gjennomføring av fredsbevarende operasjoner. Ber om at fredsmeklere må få opplæring i å inkludere kvinner i fredsprosesser. Resolusjonen ber om konkrete tiltak for å motvirke at FN-personell begår overgrep i tjenesten. Resolusjonen ber også stater om å styrke kvinners tilgang til rettsikkerhet, og det bes om økt finansiell støtte til å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet.

Sikkerhetsrådsresolusjon	Hovedbudskap
SR 2467	Resolusjonen vektlegger gjennomføring av kvinner, fred og sikkerhetsforpliktelser, fastholder at beskyttelse og deltakelse hører sammen, og at maktforskjeller og manglende likestilling utgjør grunnleggende strukturelle årsaker til diskriminering og vold mot kvinner. Resolusjonen omtaler menneskehandel, sårbarhet på flukt, diskriminering på flere grunnlag, journalisters og fredsbyggers utsatthet, mødre og deres barn født av krig, kvinners og jenters særlige utsatthet for seksualisert vold, men også andre grupper som rammes, bl.a. gutter og menn. Vekt på strafforfølgning av overgrepere, overlevende i sentrum, re-integrering og tilgang til helhetlige tverrsektorielle tjenester. Den er eksplisitt på hva FN, regionale og statlige aktører, sivilt samfunn og privat sektor må bidra med for å styrke forebygging og respons. En analyse skal gjøres for å avdekke hvordan Sikkerhetsrådet kan styrke overvåkning og oppfølging.

VEDLEGG 3. RESSURSER

På Regjeringen.no sin side om kvinner, fred og sikkerhet finner du både fremdriftsrapporter for norsk innsats, lenker til sikkerhetsrådsresolusjonene og lenker til viktige samarbeidspartneres hjemmesider:

https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/fn/kvinner_fred_sikkerhet/id660488/

For øvrig anbefaler vi:

- Lokale, regionale og internasjonale kvinneorganisasjoner (som arbeider med fred og sikkerhet).
- Nasjonale handlingsplaner for SR 1325, der de finnes.
- Sikkerhetsrådsresolusjoner om kvinner, fred og sikkerhet.
<https://www.securitycouncilreport.org/women-peace-and-security/>
- *Preventing conflict, transforming justice, securing the peace. A Global Study on the Implementation of UN Security Council resolution 1325.*
<http://wps.unwomen.org/>
- Den globale indeksen for kvinner, fred og sikkerhet, utviklet i samarbeid mellom Georgetown Institute for Women, Peace and Security og PRIO Centre on Gender, Peace and Security. Indeksen er den første som sammenstiller data om kvinners deltakelse, rettstilgang og sikkerhet.
<https://www.prio.org/Projects/Project/?x=1767>
- CEDAWs generelle anbefaling nr. 30.
<http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CEDAW/GComments/CEDAW.C.CG.30.pdf>
Landenes rapportering på kvinnekonvensjonen (CEDAW), sivilt samfunns skyggerapporter og CEDAW-komiteens anbefalinger⁸.
<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/CEDAWIndex.aspx>
- FN-organisasjoner kan ha god tilgang til informasjon og har ulike mandater for å arbeide med kvinner, fred og sikkerhet.
 - FNs *Gender Parity*-strategi har stor relevans:
<https://www.un.org/gender/content/strategy>

- Women, Peace and Humanitarian Fund støtter kvinneorganisasjoners arbeid med fred og forsoning og humanitær innsats:
<http://wphfund.org/>
- For UN Women er kvinner, fred og sikkerhet et målområde:
<http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security>
- UNHCR har kvinner som målgruppe i sitt arbeid med flyktninger. Se deres «kvinne-side», som inkluderer både håndbøker, retningslinjer og relevante rapporter:
<https://www.unhcr.org/women.html>

Mange **sivilsamfunnsorganisasjoner** har gode nettsider som det er verdt å følge med på.

Her er et par eksempler:

- Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF, WILPF internasjonalt) har en egen prosjektside med rik tilgang til informasjon om kvinner, fred og sikkerhet, oversikt over resolusjoner, nasjonale og regionale handlingsplaner (også i full tekst), analyser av arbeidet for kvinner, fred og sikkerhet i Sikkerhetsrådet osv. Lenken finner du her: <https://www.peacewomen.org>
- The NGO Working Group on Women, Peace and Security (NGO Working Group) er en paraplyorganisasjon for en rekke anerkjente kvinne- og menneskerettighetsorganisasjoner som arbeider for gjennomføring av agenda for kvinner, fred og sikkerhet. De følger arbeidet i Sikkerhetsrådet tett, og er opptatt av dialog mellom Sikkerhetsrådets medlemmer og kvinner som er direkte berørt av krig og konflikt. Lenken finner du her: <http://www.womenpeacesecurity.org>

Enkelte andre sivilsamfunnspartneres nettsider:

- International Civil Society Action Network (ICAN): <http://www.icanpeacework.org/>
- Global Network of Women Peacebuilders: <http://gnwp.org/>
- Nobel Women's Initiative: <https://nobelwomensinitiative.org/>
- Fokus — Forum for kvinner og utviklingsspørsmål: <https://www.fokuskvinner.no/>

Konsortium av forskningscenter/-institutt for kvinner, fred og sikkerhet

- Georgetown University (US): <https://giwps.georgetown.edu>
- Kofi Annan Peacekeeping Training Centre (Ghana): <https://www.kaiptc.org>
- London School of Economics (UK): <http://www.lse.ac.uk/women-peace-security>
- Monash University (Australia): <http://www.monashgps.org>
- Peace Research Institute Oslo, PRIO (Norway): <https://gps.prio.org>

8. <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/CEDAWIndex.aspx>

Freds- og forsoningsprosesser

- Veiledere utviklet av UN Department of Political and Peacebuilding Affairs (DPPA):
Guidance on Gender and Inclusive Mediation Strategies.
<https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/1.%20English%20-GIMS.pdf>
Guidance for Mediators: Addressing Conflict-Related Sexual Violence in Ceasefire and Peace Agreements.
https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GuidanceAddressingConflictRelatedSexual-Violence_UNDPA%28english%29_1.pdf
- FN-database over fredsavtaler (bredt definert).
<https://peacemaker.un.org>
- ICAN Better Peace Initiative arbeider med en sjekklister (*The Better Peace Tool*) for hvordan man sikrer substansiell involvering av kvinner i ulike faser av fredsbyggingsprosesser.
<http://www.icanpeacework.org/better-peace-initiative/>
- Dag Nylander og Hilde Salvesen (2017). *Towards an Inclusive peace: Women and the gender approach in the Colombian peace process.* NOREF Report.
<https://noref.no/Publications/Regions/Colombia/Towards-an-inclusive-peace-women-and-the-gender-approach-in-the-Colombian-peace-process>

Gjennomføring av fredsavtaler

- UN Department of Political and Peacebuilding Affairs (DPPA) arbeider aktivt for å kanalisere flere fredsbyggingsressurser til kvinners likestilling og myndiggjøring. Lenken inneholder en oversikt over nyttige ressurser.
<https://dpa.un.org/en/women-peace-and-security>
- FNs fredsbyggingsfond bevilger en stor andel av tilgjengelige midler til kvinneorganisasjoner.
<http://www.unpbf.org/news/pbf-gender-promotion-initiative/>
- OSCEs verktøy for integrering av kjønnsperspektiv i sikkerhetssektorreform:
Gender and Security Sector Reform Toolkit.
<https://www.dcaf.ch/gender-security-sector-reform-toolkit>
- *UNDP How-To Guide: Gender-Responsive Disarmament, Demobilization and Reintegration.*
http://www.europe.undp.org/content/geneva/en/home/library/democratic_governance/How-to-Guide-Gender-Responsive-DDR.html

- UN Women. *Women and Peace and Security: Guidelines for National Implementation.*
<http://www.unwomen.org/~media/Headquarters/Media/Publications/en/02BPlanonWomenandPeaceandSecurity.pdf>

Operasjoner og oppdrag

- UN peacekeeping. *Promoting women, peace and security.*
<https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security>
- UN peacekeeping. *Gender statistics.* <https://peacekeeping.un.org/en/gender>
- *Elsie Initiative for Women in Peace Operations: Baseline Study.*
https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Elsie_GenderReport_2018_Final.pdf
- NATO/EAPC. *Women, Peace and Security. Policy and Action Plan 2018.*
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_09/180920-WPS-Action-Plan-2018.pdf
- NATO. *Bi-Strategic Command Directive 040-001. Integrating UNSCR 1325 and Gender Perspective into the NATO Command Structure.*
https://www.nato.int/issues/women_nato/2017/Bi-SCD_40-1_2Rev.pdf
- NATOs generalsekretær. *Military Guidelines on the Prevention of, and Response to, Conflict-Related Sexual and Gender-Based Violence.*
https://www.nato.int/issues/women_nato/2015/MCM-0009-2015_ENG_PDP.pdf

Humanitær innsats

- Inter-Agency Standing Committee, 2017. *IASC Gender Handbook for Humanitarian Action.*
<https://interagencystandingcommittee.org/gender-and-humanitarian-action/content/iasc-gender-handbook-humanitarian-action-2017>
- *Guidelines for Integrating Gender-Based Violence Interventions in Humanitarian Action.*
https://gbvguidelines.org/wp/wp-content/uploads/2015/09/2015-IASC-Gender-based-Violence-Guidelines_lo-res.pdf

- UN Women m fl. *Gender-Responsive Early Warning: Overview and How-to Guide*.
<http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/10/wpssourcebook-04e-genderresponsiveearlywarning-en.pdf>
Se også: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/humanitarian-action>

Seksualisert vold i konflikt

- UN Office of the Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict.
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/>
Under hennes kontor:
 - UN Team of Experts on Rule of Law and Sexual Violence in Conflict.
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/our-work/team-of-experts/>
 - UN Action against Sexual Violence in Conflict.
<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/about-us/un-action/>
- *Call to Action on Protection from Gender-based Violence in Emergencies. Road Map*.
https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/fn/callto_action.pdf
- Samleside med oversikt over forskere, publikasjoner og andre ressurser ved PRIO/PRIO Centre on Gender, Peace and Security om temaet seksualisert vold i krig.
<https://www.prio.org/News/Item/?x=2326>
- *The Sexual Violence in Armed Conflict Dataset (SVAC Dataset)*.
<http://www.sexualviolencedata.org>

Kvinner, kjønn og voldelig ekstremisme

Følg gjerne med på nettsiden til kvinnealliansen mot voldelig ekstremisme, som Norge bidro til å etablere og fortsatt støtter, Women's Alliance for Security Leadership (WASL):

<http://www.icanpeacework.org/our-work/womens-alliance-for-security-leadership/>

Anderlini, Sanam Naraghi (2016). *Uncomfortable Truths, Unconventional Wisdoms. Women's Perspectives on Violent Extremism & Security Interventions*. WASL Security Brief, No. 1, March 2016.
<http://www.icanpeacework.org/2016/03/03/3702/>

de Jonge Oudraat, Chantal (2016). *Preventing and Countering Violent Extremism (CVE): The Role of Women and Women's Organizations*. I Fink, Naureen Chowdhury, Sara Zeiger & Rafia Bhulai (eds) (2016). *A Man's World? Exploring the Roles of Women in Countering Terrorism and Violent Extremism*. Hedayah & The Global Center on Cooperative Security.
http://wiisglobal.org/wp-content/uploads/2016/07/AMansWorld_FULLL.pdf

UNDP og ICAN (2019). *Invisible Women: Gendered Dimensions of Return, Reintegration and Rehabilitation*.
<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/womens-empowerment/invisible-women.html>



VEDLEGG 4. RESULTATRAMMEVERK

Handlingsplanens resultatrammeverk er et verktøy for styring, rapportering og læring. Utenrikstjenestens arbeid knyttet til kvinner, fred og sikkerhet forventes å bidra til å nå målene definert i resultatrammeverket, og resultatinformasjon vil innhentes på årlig basis gjennom spørreskjema og bistandsstatistikk. Resultatinformasjonen vil brukes til å finne ut hvordan vi ligger an i forhold til de overordnede målene som er satt for handlingsplanen, til årlig rapportering og til intern læring om hva som fungerer og ikke fungerer så godt.

Nedenfor følger resultatrammeverket, med mål på tre nivåer, indikatorer og merknader som forklarer viktige begreper, grunnlinjedata og måltall. Videre følger spørreskjemaet, som alle relevante enheter i utenrikstjenesten bes om å rapportere på i løpet av vårkvartalet hvert år.

Resultater	Resultatvurdering							
IMPACT: Kvinners deltakelse i freds- og sikkerhetsinnsats har økt, og kvinners og menns rettigheter, behov og prioriteringer er styrket i områder berørt av væpnet konflikt.	Kvalitativ evaluering som vurderer om / ev. hvordan Norge har lyktes med å bidra til utvalgte områder. Anbefalinger for styrket innsats. Evalueringsspørsmål legges inn tidlig, med avgrensninger.							
Resultater	Indikatorer		Grunnlinjedata	Måltall				Merknader
Konkret mål (Outcome) 1.1				2019	2020	2021	2022	
Freds- og forsoningsprosesser legger til rette for at kvinner deltar i alle faser.	1.1.a) Andel kvinner i FNs meklerteam, på ulike nivåer.		Antall: 19*					Vi setter ikke måltall for FN
	1.1.b) Prosentandel kvinner i partenes delegasjoner til formelle fredsforhandlinger der Norge har en formell rolle.		23 %					Vi setter ikke måltall for andre (partnes delegasjoner)
	1.1.c) Andel formelle freds- og forsoningsprosesser der Norge har en formell rolle, der det er etablert inkluderingsmekanismer eller formalisert dialog med kvinner i sivilsamfunn / sivilsamfunnsorganisasjoner.		3/5 (60 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	
Konkret mål (Outcome) 1.2								
Freds- og forsoningsprosesser legger til rette for at kvinners så vel som menns rettigheter, behov og prioriteringer er ivarettatt.	1.2. Andel fredsavtaler, i prosesser der Norge har en formell rolle, som ivarettar kvinners så vel som menns i) politiske rettigheter, ii) økonomiske rettigheter, iii) beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold og iv) der det er etablert mekanismer for overgangsrettferdighet som ivarettar kjønnsperspektivet.		1 avtale: i) 1/1, ii) 1/1, iii) 1/1, iv) 1/1	100 %	100 %	100 %	100 %	
Tiltaksområde (Output) 1.1.1								
Norge bidrar til at forhandlingspartene og meklingsaktører inkluderer kvinner.	1.1.1 a) Prosentandel kvinner som deltar i norske freds- og forsoningsteam.		34% (40 % i formelle prosesser, 30 % i tidlige dialoginitiativ)	Minst 40 % kvinner og menn	Minst 40 % kvinner og menn	Minst 40 % kvinner og menn	Minst 40 % kvinner og menn	
	1.1.1 b) Andel fredsprosesser der Norge har en formell rolle, der Norge arbeider strategisk for at kvinner deltar i forhandlingspartenes og meklingsaktørenes delegasjoner.		3 av 4 (75 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	Inaktive prosesser regnes ikke med
	1.1.1 c) Andel freds- og forsoningsprosesser der Norge er involvert i tidlig fase, der Norge arbeider strategisk med partene for å berede grunnen for kvinners deltakelse.		6 av 10 (60 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	

Tiltaksområde (Output) 1.2.1								
Norge bidrar til at forhandlingsparter og meklingsaktører har kapasitet til å integrere kjønnsperspektivet.	1.2.1 a) Andel fred- og forsoningsprosesser der Norge har en formell rolle, som berører kvinners så vel som menns i) politiske rettigheter, ii) økonomiske rettigheter, iii) beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold og iv) rettssikkerhet.		i) 4/5, ii) 2/5, iii) 2/5, iv) 2/5	100 %	100 %	100 %	100 %	
	1.1.1 d) / 1.2.1 b) Andel norske freds- og forsoningsmidler som er merket «kvinners rettigheter og likestilling» som i) hovedmål og ii) delmål.		Hovedmål: 9 % (41 mill.) Delmål: 29 % (126 mill.)	50 %	50 %	50 %	50 %	Vi arbeider for å øke andelen norsk bilateral bistand merket med likestillingsmarkør. For planperioden er det satt et måltall på 50 % for hele den bilaterale bistanden.
Tiltaksområde (Output) 1.1.2								
Norge bidrar til at kvinneorganisasjoner har kapasitet og mulighet til å delta i freds- og forsoningsprosesser.	1.1.2 a) Andel freds- og forsoningsprosesser der Norge har en formell rolle, der Norge i) støtter kvinneorganisasjoners deltakelse, og der disse støttes ii) politisk og diplomatisk, iii) økonomisk og iv) ved teknisk bistand.		i) 5/5, ii) 4/5, iii) 4/5, iv) 2/5	100 %	100 %	100 %	100 %	
	1.1.2 b) Andel dialoginitiativer i tidlig fase der Norge har identifisert kvinneorganisasjoner eller -grupper som kan spille en rolle i en ev. prosess.		3 av 10 (30 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	
Tiltaksområde (Output) 1.2.2								
Norge bidrar til at kvinneorganisasjoner har kapasitet til å fremme sine rettigheter, behov og prioriteringer i freds- og forsoningsprosesser.	1.2.2 Andel freds- og forsoningsprosesser der Norge har en formell rolle, der norskstøttede kvinneorganisasjoner fremmer kvinners rettigheter, behov og prioriteringer.		3 av 5 (60 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	
Konkret mål (Outcome) 2.1								
I gjennomføringen av fredsavtaler legges det til rette for at kvinner deltar.	2.1 Andel gjennomføringsprosesser der Norge er involvert, som inkluderer kvinner i sentrale gjennomføringsmekanismer.		2 av 4 prosesser: 1-5 %, 2 av 4 prosesser: 10-30 %					Vi setter ikke måltall for andre lands myndigheter
Konkret mål (Outcome) 2.2								
I gjennomføringen av fredsavtaler legges det til rette for at kvinners så vel som menns rettigheter ivaretas.	2.2.a) Andel gjennomføringsprosesser der Norge er involvert, der paragrafer i fredsavtalen som konkret omhandler kvinners rettigheter, følges opp med samme frekvens som øvrige paragrafer.		0 av 4					Vi setter ikke måltall for andre lands myndigheter/FN
	2.2.b) Andel gjennomføringsprosesser der Norge er involvert, der hensynet til kvinners rettigheter, behov og prioriteringer følges opp i fredsavtalens (generelle) paragrafer.		2 av 4 (50 %)					Vi setter ikke måltall for andre lands myndigheter/FN



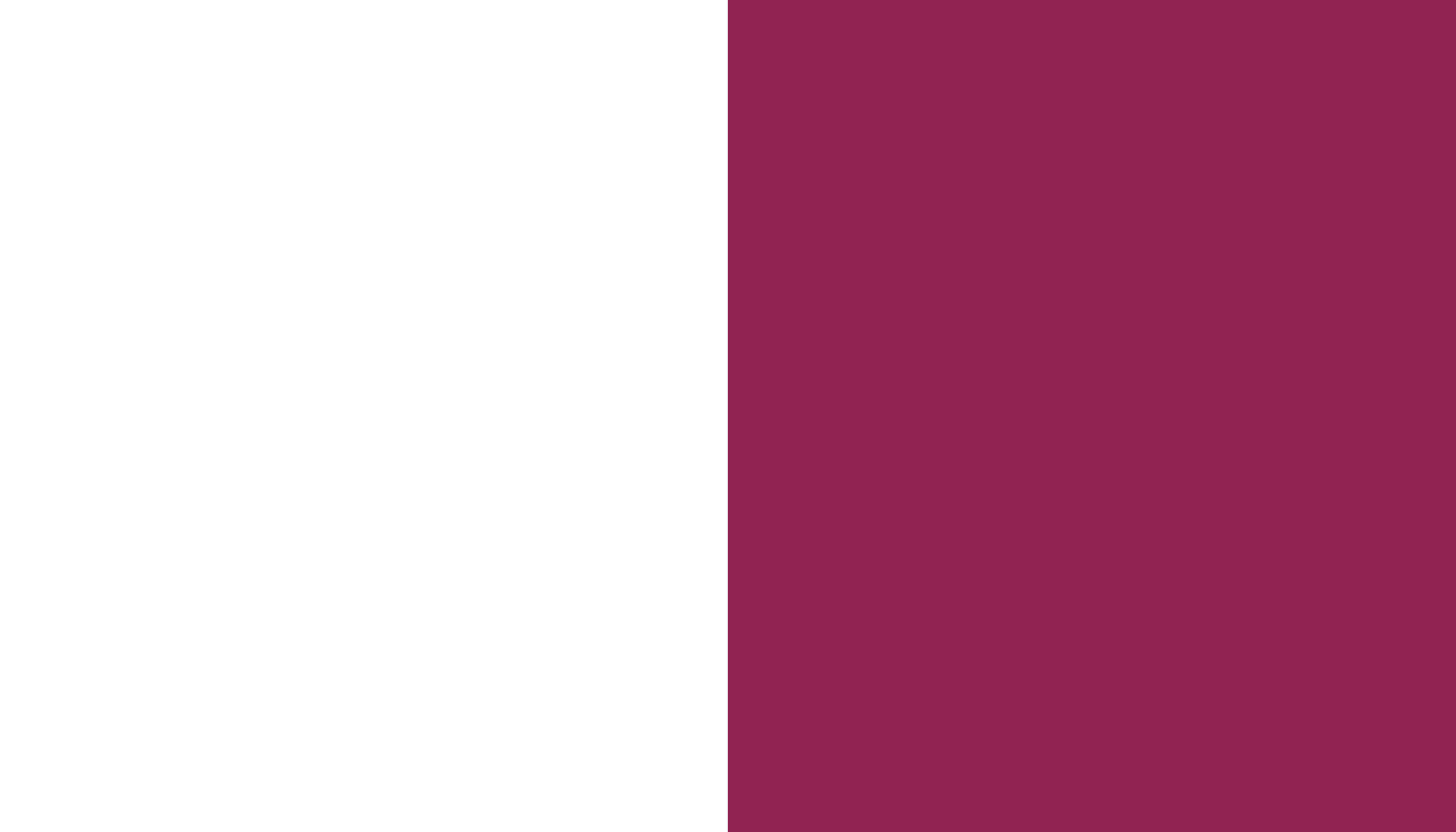
Tiltaksområde (Output) 2.1.1								
Norge bidrar til at myndighetene, FN og regionale aktører har kapasitet til å inkludere kvinner i gjennomføringen av fredsavtaler.	2.1.1 a) Andel gjennomføringsprosesser der Norge er involvert, der Norge bistår a) myndighetene, b) FN og c) ev. regionale aktører i) politisk og diplomatisk, ii) økonomisk og iii) teknisk, for å sikre kvinners deltakelse i gjennomføringen av fredsavtalen.		Myndighetene: i) 4/4, ii) 2/4, iii) 1/4; FN: i) 4/4, ii) 4/4, iii) 2/4; ev. regionale aktører: i) 3/4, ii) 4/4, iii) 1/4	100 %	100 %	100 %	100 %	
Tiltaksområde (Output) 2.2.1								
Norge bidrar til at myndighetene, FN og regionale aktører har kapasitet til å integrere kjønnsperspektivet i gjennomføringen av fredsavtaler.	2.2.1 a) Andel gjennomføringsprosesser der Norge er involvert, der Norge bistår a) myndighetene, b) FN og c) ev. regionale aktører i) politisk og diplomatisk, ii) økonomisk og iii) teknisk, for å sikre at kjønnsperspektivet ivaretas i gjennomføringen av fredsavtalen.		Myndighetene: i) 4/4, ii) 2/4, iii) 2/4; FN: i) 4/4, ii) 4/4, iii) 2/4; ev. regionale aktører: i) 3/4, ii) 4/4, iii) 2/4	100 %	100 %	100 %	100 %	
Tiltaksområde (Output) 2.1.1 /2.2.1								
Norge bidrar til at kvinneorganisasjoner har kapasitet til å fremme sine rettigheter, behov og prioriteringer ved gjennomføring av fredsavtaler.	2.1.1 b) /2.2.1 b) Andel gjennomføringsprosesser der Norge er involvert, der Norge støtter sivilt samfunns deltakelse og bidrag til gjennomføring ved i) politisk og diplomatisk bistand, ii) økonomisk bistand og iii) teknisk bistand.		i) 3/4, ii) 4/4, iii) 2/4	100 %	100 %	100 %	100 %	
Konkret mål (Outcome) 3.1								
Internasjonale operasjoner og oppdrag legger til rette for at kvinner deltar.	3.1 a) Prosentandel kvinner i FNs operasjoner og oppdrag.		4,2 % (3322 av 79399)					Vi setter ikke måltall for FN
	3.1 b) Antall norske kvinner i lederstillinger i internasjonale operasjoner og oppdrag.		1 (FD), 3 (JD)	JD: 2	JD: 2	JD: 2	JD: 2	FD setter ikke måltall, men arbeider for å sende ut kvinner til ledende stillinger.
Konkret mål (Outcome) 3.2								
Internasjonale operasjoner og oppdrag legger til rette for at kvinners så vel som menns rettigheter, behov og prioriteringer ivaretas.	3.2 Andel FN-operasjoner som har en «gender advisor» i oppdragsledelsen.		33 % (7 av 21)					Vi setter ikke måltall for FN

Tiltaksområde (Output) 3.1.1								
Norge bidrar til at internasjonale operasjoner og oppdrag inkluderer kvinner.	3.1.1 a) Andel kvinner i norske bidrag til internasjonale oppdrag og operasjoner.		FD: 10,5 % (101 av 964), JD: 41 % (12 av 29)	JD: 40 %	JD: 40 %	JD: 40 %	JD: 40 %	FD setter ikke måltall for kvinners deltakelse, men arbeider for stadig høyere andel kvinner i militæret, med mål også om å kunne sende ut flere til internasjonale oppdrag.
	3.1.1 b) Antall operasjoner der norsk forsvar er involvert, og der kapasitetsbygging av kvinner i sikkerhetssektoren inngår.		1					Vi setter ikke måltall fordi det avhenger av hvilke operasjoner Norge er involvert i.
Tiltaksområde (Output) 3.2.1								
Norge bidrar til at internasjonale operasjoner og oppdrag har kapasitet til å integrere kjønnsperspektivet.	3.2.1 a) Antall personer, med tilhørende nasjonalitet, som har mottatt opplæring i kjønnsperspektivet ved Nordic Center for Gender in Military Operations.		202 personer fra 37 land; Australia 4, Østerrike 4, Bangladesh 1, Belgia 3, Brasil 2, Kamerun 1, Canada 51, Kroatia 1, Danmark 13, Finland 6, Frankrike 1, Tyskland 5, Hellas 2, Ungarn 1, Irak 1, Irland 2, Italia 4, Japan 2, Kenya 1, Litauen 2, Luxembourg 1, Moldova 2, Nederland 25, Nigeria 2, Norge 2, Polen 1, Portugal 2, Romania 2, Slovakia 1, Slovenia 1, Sverige 34, Sveits 1, Tyrkia 2, Storbritannia 11, Ukraina 1, Uruguay 2, USA 5					Vi setter ikke måltall for senteret.
	3.2.1 b) Prosentandel bistand til sikkerhetssektorreform som er merket «kvinneres rettigheter og likestilling» som i) hovedmål og ii) delmål.		Hovedmål: 0 % (0 mill) Delmål: 85 % (64 mill)	50 %	50 %	50 %	50 %	Vi arbeider for å øke andelen norsk bilateral bistand merket med likestillingsmarkør. For planperioden er det satt et måltall på 50 % for hele den bilaterale bistanden.
	3.2.1 c) Antall oppdrag der norsk politi bidrar til bedret kjønnsbalanse og økt kompetanse på kvinner, fred og sikkerhet, inkludert SGBV/kjønnsperspektivet		1				3	

Konkret mål (Outcome) 4.1								
Humanitære innsatser legger til rette for at kvinner involveres.	4.1 Andel humanitære innsatser i regi av FN som systematisk involverer kvinner som er berørt av krisen i sitt arbeid.		3 av 5 *					Vi setter ikke måltall for FN
Konkret mål (Outcome) 4.2								
Humanitære innsatser legger til rette for at kvinners så vel som menns rettigheter, behov og prioriteringer ivaretas.	4.2 Andel humanitære innsatser i regi av FN som har formell kompetanse på kjønnsperspektivet («gender») i form av en rådgiver eller enhet med særlig ansvar for oppfølging.		87 av 289 (30 %)					Vi setter ikke måltall for FN
Tiltaksområde (Output) 4.1.1								
Norge bidrar til at norskstøttede humanitære organisasjoner involverer kvinner.	4.1.1 Andel organisasjoner som mottar norsk humanitær støtte, som rapporterer at kvinner som har behov for humanitær hjelp, er involvert i deres humanitære innsats.		10 av 10 (100%)	100 %	100 %	100 %	100 %	
Tiltaksområde (Output) 4.2.1								
Norge bidrar til at norskstøttede humanitære organisasjoner integrerer kjønnsperspektivet i sin humanitære innsats.	4.2.1 a) Andel organisasjoner som mottar norsk humanitær støtte, som rapporterer at kjønnsperspektivet er integrert i den humanitære innsatsen.		10 av 10 (100%)	100 %	100 %	100 %	100 %	
	4.2.1 b) Andel organisasjoner som mottar norsk humanitær støtte, som oppgir kjønnsdelte data i sin rapportering.		10 av 10 (100%)	100 %	100 %	100 %	100 %	
	4.2.1 c) Prosentandel av norsk humanitær bistand til land berørt av krig og konflikt som går til tiltak som er merket «kvinners rettigheter og likestilling» som i) hovedmål og ii) delmål.		Hovedmål: 2 % (60 mill) Delmål: 44 % (1 471 mill)	50 %	50 %	50 %	50 %	Vi arbeider for å øke andelen norsk bilateral bistand merket med likestillingsmarkør. For planperioden er det satt et måltall på 50 % for hele den bilaterale bistanden.
	4.2.1 d) Prosentandel av norsk humanitær bistand til land berørt av krig og konflikt som går til tiltak merket med markør for innsats i) mot seksualisert og kjønnsbasert vold og ii) for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.							Data kan ikke innhentes gjennom elektronisk saksbehandlersystem. Indikatoren utgår.

Operativt resultatnivå: Norges innsats overfor norske institusjoner								
Operativt mål 1				2019	2020	2021	2022	
Bedret kjønnsbalanse i norske institusjoners freds- og sikkerhetsarbeid.	1) Andel kvinner i norsk politi i) ansatte i politiet ii) kvinnelige ledere i politistillinger og iii) opptak til Politihøgskolen		Tall fra 2018: i) 8114 kvinner i politiet av 17636 ansatte (46 % kvinner); ii) 20 % i kvinner i politilederstillinger, 34 % kvinner i lederstillinger totalt; iii). 46 %	i) 50% iii) 50 %	i) 50% iii) 50 %	i) 50% iii)50 %	i) 50% ii) 40 % iii) 50 %	
	2) Antall og andel i) militære kvinner i det norske forsvaret, herunder blant ii) offiserer (OF), iii) spesialister (OR) og iv) vernepliktige.		Tall fra 2018: i) 1442 militære kvinner blant totalt 11515 militært personell (12,5 %). ii)12,4 %, iii)14,2 %, iv) 28,5 %					FD setter ikke måltall for kvinneandel, men arbeider for økning.
Operativt mål 2								
Økt kompetanse/kapasitet på området kvinner, fred og sikkerhet for norske som er involvert i freds- og sikkerhetsarbeid.	3) Andel medlemmer i norske tilretteleggerteam som har fått opplæring eller har videreutviklet sin kompetanse på området kvinner, fred og sikkerhet i løpet av året.		11 av 47 (23 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	
	4) Antall personer i Forsvaret som har spesifikke oppgaver knyttet til kjønn (gender) i stillingsbeskrivelsen, fordelt på i) strategisk nivå, ii) operasjonelt nivå og iii) taktisk nivå.		7 stillinger: i) 2/7 på strategisk nivå; ii) 5/7 på operasjonelt nivå; iii) 0/7 på taktisk nivå.					Måltall ikke hensiktsmessig. Formålet med å måle er å sjekke ut om de avdelingene som bør ha slike stillinger faktisk har det.
	5) Antall norske utsendte til internasjonale operasjoner og oppdrag som har deltatt på kurs/opplæring i i) kvinner, fred og sikkerhet og ii) forebygging og håndtering av seksualisert vold.		FD: 100 %, JD: 36 personer	JD: 100 %	JD: 100 %	JD: 100 %	JD: 100 %	
Operativt mål 3								
Planer og rutiner innrettes slik at kvinner, fred og sikkerhet integreres i freds- og sikkerhetsinnsatsen.	6) Andel freds- og forsoningsprosesser der Norge har en formell rolle, der kvinner, fred og sikkerhet er integrert i tilretteleggerteamets arbeid.		4 av 5 (80%)	100 %	100 %	100 %	100 %	
	7) Andel dialoginitiativer i tidlig fase der Norge er involvert, der kvinner, fred og sikkerhet er integrert i det norske teamets arbeid.		6 av 10 (60 %)	100 %	100 %	100 %	100 %	
	8) Andel tilretteleggerteam som har utpekt en person som har særlig ansvar for oppfølging av området kvinner, fred og sikkerhet.		4 av 4*	100 %	100 %	100 %	100 %	
	9) i) Antall saker der norske utsendte anmeldes eller tiltales for seksuell handling uten samtykke, utnyttning eller overgrep og ii) andel slike saker som er fulgt opp av norske myndigheter.		1. 0 (JD, FD, UD) 2. 0 (JD, FD, UD)	i) 0, ii) 100 %	i) 0, ii) 100 %	i) 0, ii) 100 %	i) 0, ii) 100 %	

Forebygge konflikt, bygge og bevare fred							
De fem satsningsområdene i handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling følges opp i land i konflikt og postkonflikt.	Prosentandel av land i konflikt og postkonflikt der våre ambassader og fagseksjoner rapporterer om støtte til jenters utdanning.		63 %				Ikke måltall, ettersom indikatorene knyttes til oppfølging av handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling.
	Prosentandel av land i konflikt og postkonflikt der våre ambassader og fagseksjoner rapporterer om støtte til innsats for kvinners politiske rettigheter og deltakelse.		76.5 %				
	Prosentandel av land i konflikt og postkonflikt der våre ambassader og fagseksjoner rapporterer om støtte til innsats for kvinners økonomiske deltakelse.		72.5 %				
	Prosentandel av land i konflikt og postkonflikt der våre ambassader og fagseksjoner rapporterer om støtte til initiativer som bidrar til å bekjempe i) vold, herunder seksualisert vold mot kvinner, menn og barn og ii) skadelige skikker som rammer jenter og kvinner.		i) 63 %, ii) 41 %				
	Prosentandel av land i konflikt og postkonflikt der våre ambassader og fagseksjoner rapporterer om støtte til initiativer som fremmer kvinners og jenters seksuelle og reproduktive helse og rettigheter.		61 %				
Handlingsplanene for kvinners rettigheter og likestilling og kvinner, fred og sikkerhet følges opp gjennom bruk av bistandsmidler.	Prosentandel av norsk bilateral bistand til land berørt av krig og konflikt som er merket «kvinners rettigheter og likestilling» som i) hovedmål og ii) delmål.		Hovedmål 8 % (719 mill) Delmål: 31 % (3001 mill.)				
Norsk innsats for våpenkontroll og forebygging og bekjempelse av voldelig ekstremisme inkluderer kvinner og integrerer et kjønnsperspektiv.	Prosentandel av norsk bistand til global sikkerhet og nedrustning som er merket «kvinners rettigheter og likestilling» som i) hovedmål og ii) delmål.		Hovedmål: 5 % (10 mill) Delmål: 42 % (83 mill)				Ikke måltall. Indikatorene knyttes ikke til hovedkapitlene i handlingsplanen.
	Prosentandel land der tiltakene Norge støtter for forebygging og bekjempelse av voldelig ekstremisme i) fremmer kvinners deltakelse og ii) integrerer kjønnsperspektivet.		i) 86%, ii) 86 %				



Utgitt av:
Departementene

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på: www.regjeringen.no

Publikasjonskode: E-985 B

Trykk: Departementenes Sikkerhets- og serviceorganisasjon 04/2019 – opplag 800

